

5. Wells J.C. The Cockneyfication of RP? // Non-Standard Varieties of Language: Papers from the Stockholm Symposium 11-13 April, 1991. — Stockholm: Almqvist and Wiksell, 1994. — P.171-187.
6. Малюта Я. Варьирование безударных гласных в языке и речи. // Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. К, 1997. — 123с.
7. Crystal David. The English Language. Penguin Books, 1990. — 192p.

Ірина Петруш

ПРОСОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ УКРАЇНОМОВНИМИ ІНФОРМАНТАМИ

Останнім часом дедалі більша увага фонетистів приділяється вивченню мовленнєвої діяльності людей з точки зору теорії комунікації, тобто в основі сучасних фонетичних досліджень лежить вихідне положення: вивчати явища в залежності від того, між ким, з якою метою і в яких умовах відбувається акт спілкування [1, 18].

Відомо, що процес читання теж трактується як акт комунікації. Адже письмові тексти- це мовлення “зафіксоване у оптичних знаках”. Воно не сприймається людиною і залишається мертвою матерією, аж поки не має місця комунікація, тобто поки письмові тексти хоча б подумки не озвучуються [4, 21]. Тому аналіз фонетико-фонологічних засобів організації складних мовленнєвих творів викликає неабияку зацікавленість сучасних дослідників.

Вивчення фонетико-фонологічної організації великих комунікативних одиниць (текстів) здійснюється лінгвістами у різних напрямках, при цьому враховуються як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні чинники, які впливають на здійснення акту комунікації, сприяють чи, навпаки, ускладнюють цей процес.

Серед причин, що ускладнюють процес іншомовного спілкування, найважливішою вважають мовну інтерференцію. За визначенням У.Вайнрайха, інтерференція - це відхилення від норм обох мов, що зустрічається у мовленні білінгвів, у результаті того, що вони володіють більше, ніж однією мовою, тобто у результаті мовного контакту [2, 7].

Метою даної роботи є спроба проаналізувати фонетико-фонологічний, зокрема просодичний, аспект мовної інтерференції при реалізації англійських художніх текстів україномовними студентами.

Читання текстів - це явище мовленнєво-розумового процесу, завдяки якому відбувається перехід від орфографічного до орфоепічного коду. Отже, процес читання орієнтований на сприйняття та декодування інформації, закладеної у тексті, що передається на різних мовних рівнях: лексичному, синтаксичному та фонетичному. Для вірного розуміння тексту необхідне його звукове відтворення, орфоепічно-коректна реалізація. Оскільки звукова реалізація художнього тексту складається з двох основних субституцій: звука і звукової структури та супрасегментної конструкції, для вірного трактування семантико-сислової інформації тексту важливе розуміння як лексико-граматичної, так і просодичної його організації.

У процесі читання іншомовних (англійських) текстів декодування інформації, що передається ' на фонетичному рівні, а особливо просодичними засобами, викликає в україномовних читачів неабиякі труднощі. І причини цьому- не лише до деякої міри лінгвістична некомпетентність, чи недостатнє чуття мови, а перш за все, сильний інтерферуючий вплив рідної мови на мову, яка вивчається.

Здавалося б не так вже й складно прочитати текст і адекватно сприйняти його смисл. Проте, в процесі читання іншомовних (англійських) текстів у свідомості, мисленні та мовленнєвій діяльності білінгва вступають в дію об'єктивні чинники складних співвідношень систем англійської та української мов, які породжують різного роду взаємодії і спричиняють появу відхилень від літературної норми англійської вимови.

Спробуємо проаналізувати деякі типові помилки україномовних студентів при читанні англійських художніх текстів, що призводять до порушення норм реалізації сучасної англійської мови, а саме в системі просодії.

Читаючи іншомовний текст, мовець концентрується в основному на лексичних та граматичних засобах і часто нехтує просодичною організацією запропонованого матеріалу, що безумовно і фіксується у вигляді відхилень від норми.

Джерелом просодичних помилок є також повна орієнтація на пунктуаційну систему. Цілком природньо припустити, що пунктуаційна система полегшує сприйняття тексту. Завдяки пунктуації відбувається спілкування між автором і читачем, проте контакт між ними здійснюється лише за умови спільного, єдиного розуміння значення пунктуації та окремих розділових знаків чи їх відсутності. У зв'язку з цим слід зауважити, що в англійській та українській мовах вживання пунктуаційних знаків дещо відрізняється, що є потенційною причиною помилок. Оскільки пунктуація впливає на ритм, мелодику тощо, виникнення просодичних відхилень на основі пунктуаційних відмінностей не викликає сумніву.

Порівняно з українською, англійська проза менше обтяжена пунктуаційними знаками. Опираючись на те, що практично кожен пунктуаційний знак, крім дефісу, створює паузу у потоці мовлення [5, 123], сегментує його, україномовні читачі постають перед труднощами сегментації запропонованих текстів, де немає жодних пунктуаційних знаків. Особливо це актуально для поширених складних речень. В українській мові підрядні речення складнопідрядних конструкцій традиційно виділяються комами, що майже нехарактерне для англійської мови. Наприклад, реалізація речення *Jenny was so smart that I was afraid she might laugh at what I had traditionally considered the suave romantic (and unstoppable) style of Oliver Barrett IV* була далеко неоднозначною.

Невірна сегментація тексту порушує його просодичне оформлення в цілому. Довільний, часто помилковий вибір місця пауз робить прозаїчний текст аритмічним, заплутаним та складним для розуміння. Розгляд просодичної системи як вираження внутрішньої єдності підсистем, дає підстави вважати, що відхилення у реалізації одних просодичних параметрів, викликають інші порушення, у результаті чого тексти не лише звучать неприродньо, а й стають важкими для сприйняття.

Виявивши труднощі у процесі читання, які ґрунтуються на розбіжностях мовних систем, україномовні читачі підсвідоме вдаються до звичок, вмінь і навичок, набутих при вивченні рідної мови. Аналіз спільних та відмінних рис просодичного рівня англійської та української мов дає змогу спрогнозувати потенційні джерела просодичної інтерференції.

Відомо, що англійська та українська - мови, що стоять генетичне досить далеко одна від одної. Вони належать до так званих "нетональних" у загальній індо-європейській сім'ї мов: проте перша відноситься до групи германських мов, а друга - до слов'янських. В обох мовах існують схожі по своєму характеру просодичні явища, які можуть бути віднесені до універсальних просодичних ознак більшості мов світу. Так, наприклад, нисхідні та висхідні рухи голосового тону складають основу мелодійної системи будь-якої мови. Нисхідні тони, звичайно вживаються для передачі завершеності, висхідні - для незавершеності. Спостерігаються спільні фонетичні явища в членуванні звукового потоку та інтонаційні одиниці (синтагми, фрази, надфразові єдності тощо).

У більшості мов світу в емоційно-нейтральному мовленні спостерігається зосередження мелодійного піку на початку акцентно-мелодійного контуру фрази, зниження голосового тону, зменшення гучності звучання і сповільнення темпу мовлення у кінці фрази і т.д. [3, 39-40].

Знання і застосування мовних універсали на просодичному рівні значно полегшують декодування закладеної в текст інформації. Проте існують і відмінності, які слугують потенційним джерелом інтерференції та спричиняють типові помилки.

Основні відмінності англійської та української мов на просодичному рівні виявляються, перш за все, у тональних ознаках, дистрибуції, частотності вживання певних просодичних параметрів, в ритмічній організації великих фонетичних одиниць, поділі тексту на інтонаційно-сміслові групи, розташуванні і тривалості пауз, вживанні фразових наголосів, особливо логічних та емпатичних.

Для кращого осмислення проблеми просодичної інтерференції було проведено експериментальне дослідження. Десяти україномовним студентам II курсу англійського відділення факультету іноземних мов Тернопільського державного педагогічного університету було запропоновано прочитати два невеликі англійські тексти. Кожна реалізація записувалась на плівку. Отримані озвучення тексту порівнювались з записами цих же текстів у виконанні професійного актора - носія мови. Весь експериментальний матеріал піддався аудиторському аналізу.

Дані експерименту показали, що у читанні усіх україномовних студентів присутній ряд просодичних відхилень порівняно з реалізацією текстів, здійсненою носієм мови. Майже усі тексти

актуалізації наближаються по часу звучання до текстів, прочитаних англomовним актором, але помітні відмінності у темпі і, передусім, ритмічній їх організації.

It sup'posed to reyeal things \ about the 'guys they 're going to^ marry (Реалізація здійснена носієм мови). У семи з десяти озвучених україномовними студентами варіантах даного сегменту тексту спостерігається значно більша кількість наголошених складів (окрім слів, виділених носієм мови, наголошуються ще наступні: *things* та *going*).

Прочитані українськими мовцями тексти характеризуються більшою кількістю пауз, причому тривалість їх довільна. Слід зауважити також порушення у постановці фразових наголосів. *I felt 'different about, Jennifer, \ and 'didn 't know what to 'say or even who to 'ask about it. ("You 'should have asked 'me", she, said^ later.)* - варіант реалізований диктором - носієм мови.

Лише двоє з десяти інформантів вірно розставили акценти. Решта припустилися помилок, наголошуючи лише *should* або *asked*, що суперечить загальній логіці висловлюваного.

У записах запропонованих англійських текстів, реалізованих українськими мовцями, відмічається неправильне вживання мелодійних контурів, спотворення мелодійних конфігурацій на деяких структурно-функціональних частинах інтонаційної групи, значне звуження висотного діапазону тощо.

Обсяги даної статті не дозволяють більш детально зупинитися на просодичних відхиленнях при читанні англійських художніх текстів україномовними інформантами. Проте вищезазначені факти свідчать про необхідність подальшої розробки та глибокого теоретичного опрацювання даної проблеми.

Аналіз інтерферованих просодичних структур, отриманих у результаті читання, сприятиме не лише прогнозуванню, а отже і можливості усунення потенційних помилок, що призведе до більш повного сприйняття текстів, закладеної у них інформації, а й до якісно позитивних змін у процесі комунікації. Адже читання вголос дозволяє оволодіти звуковою системою мови, закріплює здатність до звукового перекодування як на рівні букви, слова, так і на рівні великих комунікативних одиниць. Закріплені навички використовуватимуться у всіх видах мовленнєвої діяльності і, у першу чергу, у спонтанному мовленні, що буде запорукою покращення іншомовного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисюк І.В. Форми і функції українського спонтанного мовлення. - К.: Наук. думка, 1990. - 204 с.
2. Вайнрайх У. Язиковіє контакти. - К.: Вища школа, Изд-во при Киев. ун-те, 1979. - 263 с.
3. Вишнева Г.М. Лингвистические предпосылки возникновения русского акцента в английской интонации // Фонетическая интерференция: Межвуз. сб. науч. тр. - Иваноград: ИВГУ, 1985. - С. 38-50.
4. Зиндер Л.Р. Лингвистика текста и фонология // Просодия текста: Тезисы докладов научно методической конференции (7-9 декабря). - М.: МГПИИЯ им. М.Тореза, 1982. - С. 19-22.
5. Зитчисон Джеймс. Английский English (Грамматика, орфография, пунктуация, стилистика). - М.: Аквариум, 1996. - 464 с.

**Ярослава Федорів Київський державний
лінгвістичний університет**

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦЮКУЛЬТУРНИХ ТА ЛІНГВІСТИЧНИХ АСПЕКТІВ АКТУАЛІЗАЦІЇ ВИСЛОВЛЮВАНЬ-НЕВДОВОЛЕНЬ

Висловлювання-невдоволення як один із видів розумово-мовленнєвої діяльності людини найчастіше виражає її прагнення досягти взаєморозуміння або узгодження відмінних інтересів чи поглядів. Його функціонально-прагматична спрямованість полягає у вираженні певної протидії, орієнтованої на зміну існуючого стану речей, яка актуалізується здебільшого в емоційній формі моральної оцінки індивідом своїх чи чужих вчинків, дій, інтересів, переконань, вірувань, звичок поведінки тощо.

Інакше кажучи, висловлювання-невдоволення відбиває незадоволення мовця якою-небудь суперечністю чи контрастом між ідеальними (існуючими в уявленні суб'єкта) і реальними (такими, що мають місце в дійсності) явищами, подіями, фактами.